

Sygn. akt III AUa 1667/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska (spr.)
Sędziowie:	SA Aleksandra Urban SA Grażyna Czyżak
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Kowalewska

po rozpoznaniu w dniu 9 lutego 2017 r. w Gdańsku

sprawy G. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji G. W.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 29 lipca 2016 r., sygn. akt IV U 271/16

I. zmienia zaskarżony wyrok i przyznaje ubezpieczonemu G. W. prawo do emerytury od dnia 8 stycznia 2016 r.;

II. stwierdza, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;

III. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz G. W. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Grażyna Czyżak SSA Alicja Podlewska SSA Aleksandra Urban

Sygn. akt III AUa 1667/16

UZASADNIENIE

Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 17 marca 2016 r. odmówiono G. W. prawa do emerytury, z uwagi na brak wymaganych 15 lat pracy w warunkach szczególnych, przypadających przed dniem 1 stycznia 1999 r.

Ubezpieczony wniósł odwołanie od powyższej decyzji, podnosząc, iż w okresie od dnia 1 lutego 1975 r. do dnia 29 czerwca 1995 r. pracował w Spółdzielni (...) (dawne (...) Społem) i wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę na stanowisku piekarz i ciastkarz, tj. w szczególnych warunkach. Zaznaczył, że dopiero z dniem 30 czerwca 1995 r. przejął obowiązki kierownika. Nadto dodał, że w Spółdzielni (...) pracował jako uczeń od dnia 1 września 1972 r., po skończonej nauce w 1975 r. z braku miejsca pracy w ciastkarni (...) Społem został zatrudniony od dnia 1 lutego 1975 r. jako piekarz przy wypieku pieczywa i wyrobów ciastkarskich.

Organ rentowy podtrzymał całkowicie zaskarżoną decyzję oraz wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 29 lipca 2016 r. Sąd Okręgowy we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. Sąd I instancji dokonał następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych.

G. W. urodził się (...)

W okresie od 1 września 1972 r. do 14 lutego 2002 r. G. W. był zatrudniony w Spółdzielni (...) w L.. Początkowo, w okresie od 1 września 1972 r. do 31 stycznia 1975 r., pracował jako uczeń cukiernik. Następnie, w okresie od 1 lutego 1975 r. do 14 grudnia 2002 r. pracował na stanowiskach typowo produkcyjnych jako ciastkarz, cukiernik, piekarz, piekarz-cukiernik oraz jako brygadzysta, brygadzysta zmianowy, p.o. kierownika piekarni, kierownik piekarni. Początkowo G. W. pracował w piekarni (posiadającej jeden piec piekarniczy), następnie od 1978 r. w ciastkarni, a później ponownie w piekarni. Piekarnia i ciastkarnia znajdowały się w tym samym pomieszczeniu co piec piekarniczy. W piekarni jako piekarz skarżący wykonywał naprzemiennie pracę piecowego (zajmował się wsadem wyrobu do pieca i wyjmowaniem go z pieca) i ciastowego (zajmował się wyrabianiem ciasta na wyroby piekarnicze), sprzątał swoje stanowisko pracy, czyścił piec piekarniczy, pomagał w formowaniu ciasta. W ciastkarni jako ciastkarz i cukiernik zajmował się wyrabianiem ciasta na wyroby ciastkarskie, wypiekaniem ciast drożdżowych i pączków, rzadko wyrobem ciast kremowych oraz ich formowaniem i dekoracją. Jako p.o. kierownika piekarni i kierownik piekarni ubezpieczony nadzorował pracę piekarzy, ciastkarzy i cukierników, sporządzał dokumentację związaną z procesem produkcji (dot. przyjmowania surowców, wydawania towaru), odpowiadał za dostarczanie surowców do produkcji w wystarczającej ilości – bezpośrednio produkcją zajmował się tylko w razie konieczności.

W dniu 8 stycznia 2016 r. ubezpieczony wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z wnioskiem o przyznanie emerytury. Na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się okresami składkowymi i nieskładkowymi w wymiarze łącznie 26 lat, 3 miesiące i 28 dni, nie przystąpił do OFE.

Ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy oparł na materiale dowodowym zgromadzonym w trakcie trwania postępowania i ujawnionym na rozprawie, przede wszystkim w postaci dokumentów zebranych w aktach organu rentowego oraz aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Spółdzielni (...) w L., który co do zasady Sąd uznał za rzetelny i wiarygodny niemal w całości, nie podzielono jedynie konkluzji świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 12 czerwca 1986 r. i dnia 14 grudnia 2002 r. Sąd I instancji wskazał, że strony w trakcie postępowania nie kwestionowały jego prawdziwości, a jedynie odmiennie go interpretowały oraz wyprowadzały z niego odmienne konkluzje o charakterze tak faktycznym jak i jurydycznym.

Sąd I instancji uznał także za wiarygodne zeznania świadków I. P., K. P. oraz D. L., a także wnioskodawcy - w tym zakresie w jakim są one zgodne i zbieżne, a nadto skorelowane z konkluzjami płynącymi z analizy wiarygodnych i rzetelnych dokumentów.

Spór pomiędzy stronami sprowadzał się do tego, czy wnioskodawca może wykazać się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Bezspornymi były bowiem okoliczności dotyczące wieku wnioskodawcy oraz łącznego stażu ubezpieczeniowego na dzień 1 stycznia 1999 r. - znajdujące przy tym pełne potwierdzenie w treści dokumentów załączonych do akt organu rentowego.

Zgodnie z powołanymi przepisami ubezpieczonemu mężczyźnie urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli na dzień 1 stycznia 1999 roku wykonywał stale prace w

szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów w wymiarze co najmniej 15 lat oraz osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat, a także nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wnioski o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. § 2 ust. 1 wskazanego rozporządzenia Rady Ministrów stanowi, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma przy tym istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009, nr 5-6, poz. 75, z 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, z 4 października 2007 r., I UK 111/07, z 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008, nr 21 - 22, poz. 329, z 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008, nr 21 - 22, poz. 325). Tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub periodyczne, a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (tak też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r., II UK 133/08).

Sąd Okręgowy wskazał, iż najistotniejszą dla rozstrzygnięcia sprawy kwestią pozostaje faktyczny zakres wykonywanych przez ubezpieczonego w ramach zatrudnienia obowiązków, dla których ustalenia nie jest jednak wystarczające samo oznaczenie zajmowanego stanowiska, a ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie może być oparte wyłącznie o twierdzenia samej strony. Dokonując oceny zakresu czynności wnioskodawcy w ramach stosunku pracy w Spółdzielni (...) w L., Sąd I instancji miał na uwadze, że wnioskodawca legitymuje się nie tylko świadectwem pracy z dnia 14 grudnia 2002 r., ale także świadectwem wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 12 grudnia 1986 r. i z dnia 14 grudnia 2002 r. Wobec tego Sąd Okręgowy prowadził postępowanie dowodowe, mające na celu zbadanie prawidłowości treści świadectwa pracy ww. Stąd też w ramach niniejszego postępowania Sąd Okręgowy dokonał również weryfikacji ww. świadectw przez pryzmat pozostałych zgromadzonych w sprawie dowodów dla oceny zasadności zgłoszonego w sprawie żądania.

Sąd Okręgowy stwierdził, iż z treści dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych wnioskodawcy wynika, że nie pracował on w spornym okresie wyłącznie jako cukiernik, ciastkarz, piekarz, ciastowy, czy piekarz-cukiernik, ale nadto powierzono mu stanowiska brygadzysty, brygadzysty zmianowego, p.o. kierownika piekarni, kierownika piekarni.

W świetle powoływanego rozporządzenia Rady Ministrów charakter pracy w warunkach szczególnych przypisany został - zgodnie z wykazem A, Dział X, poz. 11 - pracom przy wypieku pieczywa. Charakter powołanych przepisów (jak i innych przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych) wyklucza rozszerzającą ich interpretację. Pamiętać należy, iż prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym stanowi odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 24 i 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i określonego w nim wieku emerytalnego, tak więc także z tego względu przepisy regulujące to prawo - jako przepisy o charakterze wyjątkowym - należy interpretować ściśle, w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo. Tym samym - bez względu na treść zapisów w stosownych przepisach o charakterze resortowym, które nie tylko nie mają mocy powszechnie obowiązującej ale nade wszystko nie mogą modyfikować powołanej regulacji zawarte w rozporządzeniu (a tym samym stanowić mogą jedynie pewną wskazówkę interpretacyjną) nie można przypisać charakteru pracy w warunkach szczególnych innym pracom wykonywanym

przez odwołującego – bez względu na jego subiektywne przekonanie o szkodliwości istniejących przy ich wykonywaniu warunków.

Względem powyższego Sąd I instancji wskazał, że o ile nie budzi wątpliwości, iż wnioskodawca zajmował się wkładaniem, przekładaniem, wyjmowaniem pieczywa z pieca, to jednak prac takich nie tylko nie wykonywał przez cały sporny okres zatrudnienia – w szczególności zupełnie inne obowiązki wykonywane były przez niego w czasie zatrudnienia w ciastkarni, które jak wynika z treści kwestionariusza osobowego w aktach osobowych i z treści angaży trwało przynajmniej od 1978r. (i w ramach którego zajmował się on przygotowaniem i dekorowaniem ciast, wykonywaniem pączków) – ale nawet w czasie pracy wyłącznie w piekarni do obowiązków skarżącego należało również m.in. dozowanie składników do maszyny wyrabiającej ciasta, a czasem jego ręczne wyrabianie, formowanie pieczywa. Przy tym Sąd podkreślił, iż w wyroku z dnia 12 lipca 2011 r. (II UK 2/11) Sąd Najwyższy uznał, że wykonywanie przez ciastkarza prac polegających na przygotowywaniu ciasta (rozczyń) wyrabianiu, porcjowaniu i formowaniu ciasta oraz dekorowaniu pieczywa nie pozwala na przyjęcie, że osoba ta stale i w pełnym wymiarze (8 godzin dziennie) pracowała przy wypieku pieczywa. Innymi słowy, powyższe prace przygotowawcze zostały uznane przez Sąd Najwyższy za prace, które nie są pracami przy wypieku pieczywa, a zatem nie są one pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych. Łączenie zaś innych prac – nie kwalifikowanych jako prace w warunkach szczególnych - z pracami tak kwalifikowanymi oznacza, iż te ostatnie nie są wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy co wyłącza możliwości zaliczenia takich okresów zatrudnienia do okresów wymaganych do nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Tym samym Sąd Okręgowy uznał, iż wnioskodawca nie wykazał by przez okres 15 lat wykonywał stale w i pełnym wymiarze czasu pracy prace w warunkach szczególnych w rozumieniu powołanych powyżej przepisów, a tym samym nie spełnił wszystkich niezbędnych warunków do przyznania mu emerytury w obniżonym wieku, o której mowa w art. 184 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz w zw. z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Nadto, odnosząc się do długiego stażu pracy wnioskodawcy i krótkiego okresu przebywania przez niego na zwolnieniach lekarskich w kontekście nie spełniania przez niego warunków przyznaniu mu emerytury w tzw. obniżonym wieku, Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych art. 5 k.c. czy też art. 8 k.p. nie mają zastosowania (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: wyrok z 29 października 1997 r., II UKN 311/97, OSNP 1998, Nr 15, poz. 465; wyrok z 26 maja 1999 r., II UKN 669/98, OSNP 2000, Nr 15, poz. 597 - notka; wyrok z 12 stycznia 2000 r., II UKN 293/99, OSNP 2001, Nr 9, poz. 321 - notka), a zatem nie stosuje się ich do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych. Jak już bowiem wskazano przepisy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych mają bowiem charakter bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa publicznego i nie mogą być modyfikowane lub zastępowane przez zasady współżycia społecznego (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2006 roku, I UK 138/06).

Na marginesie Sąd dodał, iż wnioskodawcy nie należy się również emerytura na ogólnych zasadach, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 1b pkt 20 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż zgodnie z treścią ww. przepisów emerytura na zasadach określonych w tych artykułach przysługuje mężczyźnie, urodzonemu po dniu 30 września 1953 r., który osiągnął wiek emerytalny wynoszący co najmniej 67 lat. Wnioskodawca urodził się w dniu (...), a zatem nie spełnia wymogu posiadania określonego wieku emerytalnego.

Mając na uwadze powyższe rozważania, uznając zaskarżoną decyzję za prawidłową, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w wyroku.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł ubezpieczony zaskarżając go w całości i zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku polegający na błędnym przyjęciu, że wykonywana przez niego praca w charakterze piekarza nie jest pracą wykonywaną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, podczas gdy ta praca wypełnia w całości dyspozycję pracy wykonywanej w szczególnych warunkach określonej w wykazie A

dziale X, poz. 11 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W konsekwencji ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie prawa do emerytury, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Nadto skarżący wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji ubezpieczony podniósł, iż nie sposób się zgodzić z tezą Sądu Okręgowego, iż inne czynności niż wkładanie, przekładanie, wyjmowanie pieczywa z pieca, tj. dozowanie składników do maszyny wyrabiającej ciasto ręczne, formowanie pieczywa (tzw. prace przygotowawcze) nie mogą zostać zaliczone do prac przy wypieku pieczywa, a zatem nie są one pracami wykonywanymi w warunkach szczególnych.

Skarżący podniósł, że miejscem jego pracy była mała piekarnia, gdzie czynności związane z produkcją pieczywa wykonywane były w jednym pomieszczeniu. Przy piecu piekarniczym, zaraz obok znajdowało się miejsce do przygotowania i formowania ciasta, a ubezpieczony wykonywał wszystkie te czynności w warunkach pozwalających na uznanie, że praca wykonywana była w szczególnych warunkach, tzn. przy wypieku pieczywa i z narażeniem na czynniki szkodliwego oddziaływania pieca piekarniczego. Ubezpieczony wskazał na wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 września 2012 roku, sygn. akt III AUa 452/12, w którym uznano, że zarówno praca piekarza piecowego, jak również praca piekarza stołowego (pod warunkiem wykonywania jej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy) jest pracą wykonywaną w szczególnych warunkach określoną w wykazie A, dziale X, poz. 11 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Podobnie Sąd Okręgowy w Koninie w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 kwietnia 2015 r. (sygn. akt III U 114/15) uznał, że wnioskodawca w danej sprawie „stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy wypieku pieczywa bowiem zajmował się wyrabianiem ciasta, formowaniem i wypiekaniem pieczywa. Prace, jakie wykonywał odwołujący w tym czasie są wymienione w wykazie A dział X załącznika nr 1 do rozporządzenia (prace w rolnictwie i przemyśle rolno - spożywczym) pod pozycją 11 - prace przy wypieku pieczywa”.

Z kolei w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie I UK 314/13, Sąd stwierdził, iż „nie jest trafne stanowisko, że decydujące znaczenie dla oceny pracy jako wykonywanej w szczególnych warunkach ma jedynie przyporządkowanie pracodawcy do określonego działu przemysłu. Biorąc bowiem pod uwagę treść art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.), zgodnie z którym za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, **należy przede wszystkim stwierdzić, czy konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w różnym stopniu w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Jeżeli bowiem uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia konkretnej pracy wynika właśnie z jej branżowej specyfiki, to należy odmówić tego szczególnego waloru pracy wykonywanej w innym dziale przemysłu. Natomiast w sytuacji, gdy stopień szkodliwości, czy uciążliwości danego rodzaju pracy nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, w której jest wykonywana, brak jest podstaw do zanegowania świadczenia jej w warunkach szczególnych tylko dlatego, że w załączniku do rozporządzenia została przyporządkowana do innego działu przemysłu”. W tym zakresie ubezpieczony wskazał, że pracując w małej, jednopomieszczeniowej piekarni, narażony był przez cały czas na czynniki szkodliwe związane z funkcjonowaniem pieca do wypieku pieczywa i nie ma tutaj znaczenia, czy w danym momencie akurat wypiekał chleb, czy też go formował, czy też urabiał nań ciasto.**

Dodatkowo ubezpieczony podniósł, iż w ocenie składającego apelację uznanie, że wypiek pieczywa to jedynie czynność wkładania, przekładania i wyjmowania pieczywa jest zbyt zawężające, nierealistyczne i zaprzeczające doświadczeniu życiowemu, gdyż nie sposób wyobrazić sobie, że ktokolwiek przez 8 godzin codziennej pracy, przez co najmniej 15 lat,

obsługiwał wyłącznie piec do wypieku pieczywa pracując jako piekarz. Do zakresu pracy piekarza należą bowiem także inne czynności, których charakter pozwala uznać je z pewnością za prace przy wypieku pieczywa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację należało uwzględnić.

Przedmiotem sporu było, czy ubezpieczony spełnia kumulatywnie przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm. – dalej: „ustawa emerytalna”) i przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1985r. poz. 43 ze zm. – dalej „rozporządzenie”), a konkretnie przesłankę 15 – letniego okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych na dzień 01 stycznia 1999r.

Skarżący na etapie postępowania apelacyjnego kwestionował nieuwzględnienie mu przez Sąd, do stażu pracy w warunkach szczególnych, okresu zatrudnienia od 01.02.1975r. do dnia 29.06.1995 r. w (...) Wojewódzkiej Spółdzielni (...) we W. Oddział w L., następnie nazwanej (...) Spółdzielnia (...) we W. oraz Spółdzielnia (...) w L..

Zgodnie z powołanymi przepisami ubezpieczonemu, mężczyźnie urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 roku, przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli na dzień 1 stycznia 1999 roku wykonywał stale prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów w wymiarze co najmniej 15 lat oraz osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat, a także nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Przepis § 2 ust. 1 wskazanego rozporządzenia Rady Ministrów stanowi, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma przy tym istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009, nr 5-6, poz. 75, z 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, z 4 października 2007 r., I UK 111/07, z 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008, nr 21 - 22, poz. 329, z 14 września 2007 r., III UK 27/07, OSNP 2008, nr 21 - 22, poz. 325).

Tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub periodyczne, a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (tak też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 r., II UK 133/08). W związku z tym nie jest dopuszczalne uwzględnianie przy ustaleniu okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Od tej reguły istnieją odstępstwa. Pierwsze z nich dotyczy sytuacji, kiedy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególным charakterze (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, LEX nr 375653; dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, LEX nr 509022 oraz z dnia 11 marca 2009 r. II UK 243/08 i tam powołane wcześniejsze orzecznictwo). Drugie odstępstwo dotyczy przypadków, kiedy czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały, uboczny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008, I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75 oraz z dnia 22 kwietnia 2009 r., II UK 333/08, LEX nr 1001310).

Rację ma Sąd I instancji, iż charakter powołanych przepisów (jak i innych przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych) wyklucza rozszerzającą ich interpretację. Pamiętać należy, iż prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym stanowi odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 24 i 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i określonego w nim wieku emerytalnego, tak więc także z tego względu przepisy regulujące to prawo - jako przepisy o charakterze wyjątkowym - należy interpretować ściśle, w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo.

Kluczowa dla rozstrzygnięcia sporu była wykładnia przepisu załącznika do rozporządzenia – wykaz A dział X „w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym” poz. 11 „prace przy wypieku pieczywa”. Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie stanowiskiem, w sytuacji gdy rozporządzenie nie wymienia konkretnych stanowisk, lecz operuje pojęciem ogólnym np. „prace przy wypieku pieczywa”, identyfikację określonego stanowiska pracy jako stanowiska pracy w szczególnych warunkach – ma ułatwiać wykaz resortowy. Taki wykaz ma charakter informacyjny, techniczny-porządkujący, uściślający i ma znaczenie jedynie w sferze dowodowej (zob. wyrok SN z 25.02.2010r. II UK 218.09 Lex nr 590247). Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych - stanowić negatywną przesłankę dowodową (zob. także wyrok SN z 16 grudnia 2004 r. II UK 79/04).

Sąd Okręgowy stwierdził, iż przez „prace przy wypieku pieczywa” należy rozumieć wyłącznie prace polegające na „wkładaniu, przekładaniu, wyjmowaniu pieczywa z pieca” podawaniu i odbieraniu pieczywa na blachach z pieca, gdyż na za taką wykładnią przemawia treść przepisu załącznika do rozporządzenia - wykaz A dział X poz. 11. W konsekwencji stwierdził, że skoro ubezpieczony wykonywał również inne czynności związane z wyrobem pieczywa i ciast, to nie pracował on stale i w pełnym wymiarze czasu w warunkach szczególnych tj. na stanowisku wymienionym w powołanym przepisie.

Sąd Apelacyjny podziela utrwaloną wykładnię przedmiotowego przepisu zaprezentowaną m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21.04.2015r. I UK 336/14 (Legalis nr 1249644), zgodnie z którą przy ocenie prawa do wcześniejszej emerytury podwładnego pracującego przy wypieku pieczywa organ rentowy powinien uwzględnić wszystkie czynności składające się na proces technologiczny (zob. także Wyrok SN z 28.02.2010r. II UK 218/09 Lex nr 590247, wyroki SA w Białymstoku III AUa 452/12 nr 1049582, SA w Szczecinie III AUa 785/12 Legalis 1217322, SA w Gdańsku 581/14 nie publ.), zatem nie tylko prace polegające na wkładaniu i wyciąganiu pieczywa z pieca.

Sąd Okręgowy pominął fakt, iż skarżący był zatrudniony w piekarniach, ciastkarni, prowadzonych przez Spółdzielnię (...). Stosownie do § 1 pkt 1 i 6 uchwały nr 38 z 11.07.1983r. Zarządu Społem Centralnego Zarządu Spółdzielni (...) w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w jednostkach Spółdzielczości (...), wykaz stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach, zgodnie z postanowieniami § 4 rozporządzenia, ustalał Zarząd Społem Centralnego Zarządu Spółdzielni (...). W ww. wykazie resortowym w dziale „praca przy wypieku pieczywa” wymienione zostały w pkt 1 – piekarz, pkt 2 ciastkarz, a ponadto w pkt 3-11: ręczny odbiór pieczywa na blachach z pieca, ręczny odbiór listka waflowego z pieca, operator linii produkcyjnych nakładających kęsy ciasta do pieca i odbierający pieczywo z pieca, ekspedytor wyrobów gotowych, przesiewacz mąki, trzepacz worków, operator linii przy produkcji koncentratów ciast, obsługujący agregat caromil cream, piekarz pieczywa cukierniczego trwałego (ręczny odbiór wyrobów z pieca). Podkreślić należy, że również zarządzenie resortowe Ministra Handlu

Wewnętrzny i Usług, w punkcie A dział X „w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym” pod pozycją 11 „prace przy wypieku pieczywa” wymienia następujące stanowiska pracy: w pkt 1 - piekarz, w pkt 2- ciastkarz, w pkt 3- ręczny odbiór pieczywa na blachach z pieca, pkt 4 – ręczny odbiór listka waflowego z pieca, w pkt 5 – operator linii produkcyjnych nakładających kęsy do pieca odbierający pieczywo z pieca, pkt 6 – ekspedytor wyrobów gotowych, w pkt 7 – przesiewacz mąki, w pkt 8 – trzepacz worków, w pkt 9 – operator linii przy produkcji koncentratów cist, w pkt 10 – obsługujący agregat caromil cream, w pkt 11 – piekarz pieczywa cukierniczego trwałego – ręczny odbiór wyrobów z pieca.

Zakres prac określonych jako „prace przy wypieku pieczywa” wynikający z powołanej uchwały i zarządzenia jest zatem szerszy niż tylko prace polegające na odbiorze, wkładaniu pieczywa do pieca. W ocenie Sądu odwoławczego wynika to z innej organizacji i warunków pracy w małych zakładach spółdzielczych, czy rzemieślniczych, aniżeli w dużych zakładach przemysłu spożywczego podlegających branżowo Ministrowi Rolnictwa. W tych drugich, z uwagi na wielkość zakładu możliwa i racjonalna była specjalizacja stanowiskowa, stąd możliwe było ściśle wydzielenie stanowisk pracy w warunkach szczególnych. W piekarni, w której w małym pomieszczeniu pracuje zaledwie kilka osób, wszystkie pracują w wysokiej temperaturze, zapyleniu i rodzaj pracy dostosowany jest do aktualnie wykonywanego zadania, więc musi być zmienny (zob. także uzasadnienie wyroku SN sygn.. II UK 218/09).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego wyroku w sprawie I UK 336/14, taką wykładnię potwierdza wykładnia gramatyczna i funkcjonalna. Sąd Najwyższy stwierdził też, że opis obowiązków zawodowych piekarza zawartych w Międzynarodowej karcie Charakterystyki Zagrożeń Zawodowych, wskazuje, iż praca piekarza w procesie technologicznym wypieku pieczywa nie ogranicza się tylko do wykonywania czynności polegających na umieszczeniu przygotowanego ciasta w piecu i wyłożeniu upieczonego produktu z pieca. Przypomnieć zatem trzeba, iż zgodnie z opisem zawodu piekarza wynikających z ww. Karty: piekarz miesza składniki i wypieka zgodnie z recepturą produkcji: chleby, słodkie pieczywo i inne wypieki. Odmierza mąkę, cukier, dodatki i inne składniki do przygotowania zaczynu (rzadkie ciasto), ciast, farszu (wypełniaczy) i lukru, używając wagi i naczyń odmierzających. Wyrzuca z opakowań składniki do miski maszyny miksującej lub kociołka miksującego pod parą lub przygotowuje składniki zgodnie z recepturą. Wąłkuje, tnie i nadaje kształt ciastu w formie rożków. Przygotowuje spody ciast i tortów i produkty potrzebne przed pieczeniem. Umieszcza ciasto w rondlach (brytfannach), formach lub na blachach i piecze w piekarnikach lub na grillu. Obserwuje kolor produktów w trakcie pieczenia i ustawia termostat lub inną kontrolkę temperatury stosowanego piekarnika. Stosuje glazurę cukierniczą, lukier lub inne wykończenie upieczonego pieczywa, używając szpatułki lub pędzla. Może specjalizować się w pieczeniu jednego typu produktu, takiego jak chleby, rogałe, babeczki, bułki. Może sporządzać nowe receptury.

Precyzując i weryfikując ustalenia faktyczne Sądu I instancji wskazać trzeba, iż ubezpieczony w okresie od lutego 1975r. do lutego 1979r. pracował jako piekarz w piekarni, następnie pracował jako ciastkarz i cukiernik do maja 1991r. w ciastkarni, potem ponownie jako piekarz – pracujący brygadzysta do marca 1995r. Od kwietnia 1995r. ubezpieczony pracował jako zastępca kierownika piekarni nr 3, od czerwca 1995r. p.o. kierownika piekarni nr 2 zastępując inną urlopowaną osobę, od września 1995r. do 2002r. ponownie jako kierownik piekarni nr 3. W ww. piekarniach i cukierniach było zatrudnione po 3-4 osoby na zmianie, praca odbywała się dwuzmianowo - dzienna i nocna. Wszystkie osoby z danej zmiany zajmujące się produkcją pracowały w jednym pomieszczeniu, w którym też znajdował się piec do wypieku. Na nocnej zmianie przygotowywano ciasta na pieczywo, ciasta, ciastka i je wypiekano. Na dziennej zmianie zajmowano się także wyrabianiem mas do ciast kremowych i ozdabianiem ciastek, smażeniem pączków. Istotne jest również, że z dowodów osobowych wynika, iż do obowiązków ubezpieczonego w czasie zatrudnienia jako piekarz, ale także ciastkarz i cukiernik oraz pracujący brygadzysta piekarz, należało przede wszystkim wyrobienie, wyrabianie, formowanie ciasta – na chleb, ciasta, ciastka, wkładanie i wyjmowanie z pieca pieczywa i ciastek, czyszczenie pieca piekarniczego, sprzątanie miejsca pracy, gdyż pracował on na zmianach nocnych. Jedynie sporadycznie - w tygodniach przedświątecznych, w związku ze wzmożonym zapotrzebowaniem, ubezpieczony oprócz stałych, czynności pomagał także w przygotowywaniu kremów do tortów i ich zdobieniu, pracując na zmianie dziennej. Powyższe ustalenia wynikają jednoznacznie z angaży zgromadzonych w aktach osobowych ubezpieczonego

ale także z dowodów osobowych – zeznań przesłuchanych świadków I. P., K. P., D. L. i ubezpieczonego, którym to dowodom Sąd I instancji zasadnie dał wiarę. Wzajemnie bowiem się logicznie uzupełniają, są spójne.

Z powyższego wynika, iż w okresie od lutego 1975r. do 31 marca 1995r. ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zajmował się czynnościami, które należą do procesu technologicznego wypieku pieczywa (chleba, ciast, ciastek), a zatem pracował w warunkach szczególnych. Sporadyczne, incydentalne czynności polegające na wyrabianiu kremu, zdobieniu tortu, jak wskazano wyżej, nie wykluczają kwalifikacji jego pracy jako wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu na stanowisku wymienionym w wykazie A dział X poz. 11. Podkreślić też należy, iż również jako brygadzysta pracujący wykonywał wszystkie prace konieczne w procesie wypieku pieczywa, co jest logiczne w sytuacji tak małego zespołu na zmianie. Powyższy okres znacznie przekracza 15 lat, co czyni zbędnym dokonywanie oceny, czy ubezpieczony również jako zastępca kierownika, p.o. kierownika, kierownik piekarni pracował w warunkach szczególnych.

W świetle powyższego trafny okazał się, wynikający z uzasadnienia apelacji, zarzut wadliwej wykładni i zastosowania prawa materialnego. Wskazać w tym miejscu należy, iż skarżący wprawdzie sformułował zarzut wadliwości ustaleń faktycznych lecz uzasadnił go naruszeniem prawa materialnego – uzasadnienie zarzutu nie odpowiada zatem jego treści.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., orzekł jak w pkt I wyroku. Sąd odwoławczy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od daty złożenia wniosku, a jednocześnie daty osiągnięcia wieku emerytalnego. Z tą datą bowiem ubezpieczony spełnił wszystkie warunki niezbędne do nabycia prawa do przedmiotowego świadczenia stosownie do przepisów art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej i powołanych przepisów rozporządzenia (art. 129 ust 1 ustawy emerytalnej).

W punkcie II wyroku Sąd II instancji orzekł, iż pozwany organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zgodnie z brzmieniem art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej, w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. Przez wyjaśnienie „ostatniej niezbędnej okoliczności” trzeba rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., sygn. akt I UK 159/04, OSNP nr 19/2005, poz. 308). Wydanie jednak błędnej decyzji w sytuacji, gdy organ rentowy nie dysponował wystarczającym materiałem dowodowym pozwalającym na ustalenie prawa wnioskodawcy dożądanego świadczenia, nie skutkuje obciążeniem organu odpowiedzialnością z tego tytułu. Skoro zatem w niniejszej sprawie do ustalenia prawa wnioskodawcy do emerytury doszło dopiero na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w toku postępowania sądowego, w szczególności na podstawie zeznań świadków, niedopuszczony w postępowaniu przed organem rentowym, Sąd odwoławczy nie znalazł podstaw do stwierdzenia odpowiedzialności pozwanego organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, o czym orzekł, jak w sentencji wyroku, na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych a contrario.

W pkt III sentencji Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego na rzecz ubezpieczonego kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, działając na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. oraz na podstawie § 9 ust. 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokacie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm. w brzmieniu przed dniem 27 października 2016 r. z uwagi na datę wniesienia odwołania oraz apelacji). Wysokość kosztów zastępstwa procesowego Sąd ustalił w wysokości minimalnej, mając na uwadze niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz

czynności podjęte przez niego w sprawie, a także charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia – art. 109 § 2 k.p.c. in fine.

SSA Grażyna Czyżak SSA Alicja Podlewska SSA Aleksandra Urban